

ЛЕКСИКОГРАФІЯ У ЇЇ СУЧАСНИХ ВИКЛИКАХ

Капранов Я. В.

Київський національний лінгвістичний університет

У контексті якісно нового рівня вивчення лексикографічної традиції як ніколи актуальною постає проблема визначення поняття “лексикографії” у науковій літературі. Лексикографію, за визначенням В. В. Дубічинського, на сучасному етапі її розвитку прийнято трактувати як розділ мовознавства, який вивчає принципи укладання різних типів словників [16, с. 8]. Особливий інтерес у цьому плані становить словник, над укладанням якого людство займається вже впродовж кількох тисячоліть [30, с. 9; 34, с. 7; 38, с. 64]. Проте і дотепер відкритим залишається питання про статус лексикографії як науки зі своєю теорією, методологією та інструментарієм.

Мета статті – проаналізувати проблему визначення статусу лексикографії у різних лінгвістичних традиціях.

Завдання:

- уточнити дефініції поняття “лексикографія” в різних лексикографічних джерелах і наукових працях;
- обґрунтувати доцільність розмежування практики лексикографії та теорії лексикографії, чи металексикографії;
- визначити й охарактеризувати дихотомію лексикографія – металексикографія.

Сам термін “лексикографія” має грецьке походження (λεξικός – те, що відноситься до слова, словниковий і γράφω – пишу) [25, с. 348], що підтверджується у визначеннях різних науковців. Так, В. В. Дубічинський називає лексикографію “scientia lexicographica” – “наукою, що займається створенням, вивченням і використанням словників” [16, с. 8]. Аналогічно Л. П. Ступін підкреслює, що лексикографія означає: “пишу слова” або “пишу словники”, вкладаючи загалом дещо ширший зміст у це поняття, коли говорить про теорію і практику укладання словників, зокрема мовних, лінгвістичних, на відміну від немовних, енциклопедичних [28, с. 5].

Доказом є теоретичні принципи, закони, постулати, розроблені багатьма теоретиками і практиками словникової справи, представлені у працях Ю. Д. Апресяна [2], В. Г. Гака [9], П. М. Денисова [13], В. В. Дубічинського [15], Ю. М. Караулова [20], В. В. Морковкіна [23], Л. В. Щерби [31], Y. Malkiel [42] та ін., що відіграє важливу роль у вдосконаленні та підвищенні рівня лексикографічного опису мовних одиниць. При цьому слід зазначити, що у сучасній лексикографії дедалі ширшого застосування набувають комп’ютерні технології укладання словників та проектування словникових баз даних на основі інформаційних лексикографічних моделей [3; 10; 20; 27].

Лексикографія як науковий термін не в усіх наукових довідникових джерелах має свою дефініцію. Наприклад, в “Энциклопедическом словаре Брокгауза и Ефрона” [17] немає статті на слово “лексикографія”, однак є стаття на слово “лексикологія”. Слід зазначити, що у статті на слово “словник” цього ж довідника використовується термін “лексикографія”, де він є синонімом словосполучення “словникова техніка” [28, с. 5]. Лише у 1916 році “Энциклопедический словарь братьев А. и И. Гранат” подає статтю на слово “лексикографія”, де ідеться про “наукові способи обробки словесного матеріалу мови для укладання лексикону” [18]. Аналогічно, за свідченням Л. П. Ступіна, у першому виданні “Большой советской энциклопедии” [4] “лексикографія” (грец.) розуміється як робота з укладання словників”. Натомість уже в другому [5] й третьому [6] виданнях цей термін інтерпретують значно ширше – як розділ мовознавства, що займається практикою і теорією укладання словників” [28, с. 5].

З іншого боку, за спостереженнями Л. П. Ступіна, статті на слово “лексикографія” немає ані в енциклопедії “Британіка”, ані в енциклопедії “Американіка”, хоча в обох виданнях є статті на слово “словник”. Відсутність цього терміна в таких сучасних довідниках, як британська й американська енциклопедії, аж ніяк не випадково. Це пояснюється, по-перше, дискусійним характером лексикографії як науки і, по-друге, тим, що навіть серед багатьох мовознавців досі ще точиться суперечка, чи є лексикографія наукою, точніше, частиною науки про мову, або ж вона просто є технікою укладання словників, а в кращому випадку, мистецтвом їх укладання [28, с. 6].

Іспанський лексикограф Х. Касарес у праці “Введение в современную лексикографию” стверджує, що “лексикографія – це техніка й мистецтво укладання словників” [19, с. 8]. Подібною є також позиція англійського лексикографа, автора довідників англійського та американського сленгу Еріка Патріджа, який присвятив все своє життя укладанню словників і невідповідно назвав свою останню працю “Благородное искусство лексикографии как объект занятий и опыт страстного его приверженца” – продукт багаторічних розвідок словникової справи [28, с. 6].

На думку Л. П. Ступіна, лексикографія – це не просто техніка, не просто практична діяльність з ускладання словників і навіть не мистецтво, а самостійна наукова діяльність, яка має свій предмет вивчення (словники різних типів), свої наукові та методологічні принципи, свою власну теоретичну проблематику, своє місце серед інших наук про мову [28, с. 6]. Уперше цю точку зору у 1939 році висловив академік Л. В. Щерба у своїй доповіді “Опыт общей теории лексикографии”, виголошеній на засіданні Відділення літератури і мови АН СРСР, а згодом розширеній та опублікованій у виданні “Языковая система и речевая деятельность” [31, с. 265–304]. Свою доповідь Л. В. Щерба розпочав з такої тези: “хоча людство дуже давно почало укладати словники, однак якоїсь загальної лексикографічної теорії, очевидно, не існує ще й до сьогодні”. З огляду на таке твердження, Л. В. Щерба окреслив коло завдань теоретичної лексикографії: 1) типологія словників; 2) природа слова, його значення

і вживання, його зв'язки з іншими словами тієї ж мови, завдяки яким (зв'язкам) “лексика кожної мови у кожний конкретний момент часу творить систему”; 3) побудова словникової статті, виходячи з семантичного, граматичного і стилістичного аналізу слова [31, с. 265].

Після Л. В. Щерби до проблеми лексикографічної теорії звернувся В. В. Виноградов який уточнив завдання теорії лексикографії, з-поміж яких: “проблема омонімії, проблема фразеологічних сполучень слів, проблема структурних типів й різновидів значень слова, система словотворення в її внутрішніх зв'язках, чітке уявлення про всю розгалужену мережу зв'язків, а також відношень граматичних форм і додаткових лексичних значень [...]” [8, с. 264]. Визначаючи у такий спосіб основні завдання теорії лексикографії, В. В. Виноградов передбачає вихід лексикографії поза межі лексикології (проблема структурних типів і різновидів значень слова; система словотворення в її внутрішніх зв'язках; зв'язки і відношення граматичних форм). Проте на практиці вихід лексикографії з лексикології, зокрема, в українському мовознавстві, триває ще й зараз.

У радянському російському мовознавстві існують різні погляди, думки “за” і “проти” теоретичного vs. практичного характеру лексикографії. Наприклад, Б. Ю. Городецький свого часу помітив комплексний характер лексикографії як наукової дисципліни, яка включає: 1) *гносеологічну складову* – зумовлену сутністю словників як способу організації і представлення знань, накопичених суспільством; 2) *історико-філологічну*, пов'язану з вивченням типології словників та їх зв'язків з культурологією; 3) *семантико-гносеологічну*, яка стосується питання узагальнення словникових відомостей в аспекті моделювання плану змісту мови. Але все-таки визначальною рисою лексикографії є її прикладна орієнтованість [9, с. 9].

Найяскравішим представником погляду на теоретичну лексикографію є П. М. Денисов, який однозначно висловлюється “за” теоретичність і самостійність лексикографії. Так, на його думку, теоретична лексикографія узагальнює всю словникову практику в діячності й має власний предмет, методи і концептуальний апарат, що, по-перше, робить її самостійною, а по-друге, детермінує як науку: “теорія лексикографії – це теорія адекватного тлумачення, експліцитного опису і конструктивного подання всього словникового складу мови або його репрезентативної частини” [14, с. 19]. І, власне, таким твердженням учений окреслює також і завдання теоретичної лексикографії. Окрім того, П. М. Денисов не обмежується цим, а з'ясовує ще й її структуру, яка, на його думку, має складатися з типології словників і теорії семантизації, під якою розуміє “інтерпретацію і демонстрацію значень слів” [14, с. 19].

Якщо комплекс попередніх роздумів П. М. Денисова так чи інакше лежить у площині теорії словника, то логічно, що вчений наголошує на визначенні об'єкта лексикографії: “теорія лексикографії має свої ідеалізовані абстрактні об'єкти, які дозволяють показати її логічні межі й екстралінгвістичні обмеження” [14, с. 19]. І, власне, об'єктом у теорії

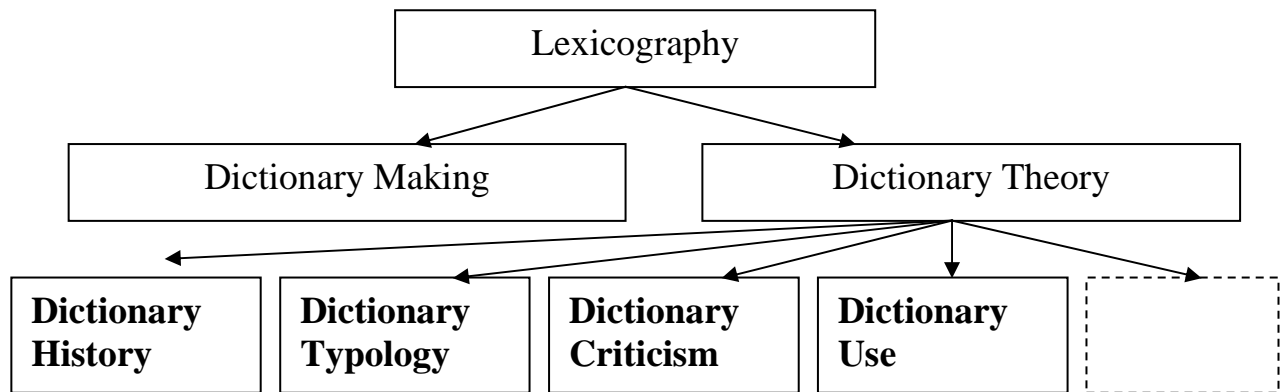
лексикографії є ідеальний абстрактний об'єкт – образ універсального словника. Лівою частиною такого словника має стати теоретично мислимий універсальний реєстр, а правою – вичерпне, адекватне універсальне тлумачення кожної одиниці реєстру, а також усіх зв'язків як між цими одиницями, так і цих одиниць з культурно-історичним тлом, яке “розгортається в універсальний формат словникової статті” [14, с. 20].

Своєю чергою Ю. Д. Апресян стверджує, що “відмінна риса всієї сучасної лексикографії – синтез філології та культури в широкому смислі слова” [1, с. 6]. В. В. Дубічинський додає, що лексикографію як синтез можна розглядати також у тому розумінні, що вона поєднує як теоретичні дослідження, так і практичні, прикладні аспекти наукових досягнень [16, с. 9–10].

У зарубіжній лексикографії теоретичний напрям заявив про себе лише в останні 15-20 років. Звичайно, цьому є пояснення. Якщо проаналізувати іномовні лексикографічні джерела (Advanced Learner's Dictionary of Current English by A. S. Hornby [32], Longman Dictionary of Contemporary English [41], Merriam-Webster's Collegiate Dictionary [43], Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English [45] та ін.), то побачимо, що у всіх англomовних словниках термін “лексикографія” визначається як “практична діяльність”. Той же статус відводиться лексикографії у німецьких і французьких словниках: Kleines Wörterbuch Sprachwissenschaftlicher (“Короткий словник німецьких лінгвістичних термінів”) визначає лексикографію як “Abfassung von Wörterbüchern” (“укладання словників”) [40]; Dictionnaire De La Linguistique (“Французький словник з лінгвістики”) також підкреслює практичний характер лексикографічної діяльності, називаючи її як “l'élaboration des dictionnaires” (“укладання словників”) [35].

Якщо в 1989 році “Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language” визначає лексикографію як “the writing or compiling of dictionaries” (“написання або укладання словників”) [48], то вже в 1998 році маємо “Dictionary of Lexicography” by R. R. K. Hartman and Gregory James (“Словник із лексикографії”) [36], який розподіляє лексикографію на *теоретичну* (“включає теорію та історію укладання словників” [16, с. 10]) і *практичну* (“пов'язана з безпосереднім створенням словників або первинних словникових матеріалів” [16, с. 10]). Саме поняття “лексикографія” визначається як “professional activity” (“професійна діяльність”) і “academic field” (“академічна область діяльності”), що пов'язані зі словниками та іншими довідковими виданнями [36].

Слід згадати дві статті R. R. K. Hartmann: 1) “Lexicography as an Applied Linguistic Discipline” [37, с. 230–244] і 2) What is “Dictionary Research”, які висвітлюють лексикографічну діяльність в її науково-дослідному аспекті [39, с. 155–161]. У пешій статті R. R. K. Hartmann обґрунтовує теорію лексикографії (Dictionary Research) як багатоаспектну структуру, що включає історію словників (Dictionary History), типологію словників (Dictionary Typology), критичний аналіз (Dictionary Criticism) і використання словників (Dictionary Use). Схематично цю структуру автор представляє так [37, с. 238]:

Погоджуємося з Н. Е. Wiegand, який визнає теоретичний статус сучасної лексикографії, називаючи її *meta-lexicography*, де предметом загальної лексикографії (*the proper subject of a general theory of lexicography*) є сукупність трьох видів лексикографічної діяльності: 1) планування словника (*the dictionary plan*); 2) розробка основи (*the lexicographic file*); 3) написання тексту словника (*dictionary*) [50, с. 14].

Однак у польській лінгвістичній науці існують кардинально протилежні погляди на статус лексикографії, яку трактують або як ремесло, яке не має нічого спільного з лінгвістикою, або ж як самостійну науку з власною теорією. Тому у цій площині точиться жвава дискусія. Найяскравішим представником погляду на лексикографію як на ремесло, часто далеке або ж зовсім відірване від мовознавства, є В. Піотровський, який висловив думку, що словникарство – це самостійна, автономна галузь і що “у праці лексикографа існують елементи, які не підлягають науковому описові, а лише інтуїції, мовному чуттю, досвідові” [47, с. 11]. Учений у своїй праці зводить лексикографію до “техніки подання інформації”, йдучи за класиком теоретичної лексикографії L. Zgusta, який розглядає її як “репрезентацію (handling) великих обсягів інформації” [51, с. 130].

В. Піотровський заперечує “науковість” лексикографії, зводячи її завдання до а) специфічної техніки укладання й опису невеликого обсягу інформації з метою спрощення швидкого доступу до неї; б) укладання лексикографічних праць, чи укладання філологічних і енциклопедичних словників; в) укладання словників й енциклопедій загалом [47, с. 24–25]. Окрім того, вчений окремо говорить про *металексикографію*. Загалом, висловлюючись проти самостійного наукового статусу лексикографії, В. Піотровський намагається пояснити, чому традиційне мовознавство вважає лексикографію наукою: “вона відповідає лише певним критеріям, на підставі яких її можна зарахувати до науки, тобто окремим критеріям науковості” [47, с. 49].

Отже, саме В. Піотровський і започаткував так звану лексикографічну дискусію. Щодо тези про існування елементів, які лексикографи описують, послуговуючись винятково інтуїцією, мовним чуттям і досвідом, доволі категорично висловився В. Міодунка, який закидає В. Піотровському, що той “відриває лексикографію від мовознавства, забуваючи, що без мовознавчого

аспекту описувані словники перетворюються на збірники видавничьких пропозицій, зібрання домовленостей, які важно оцінювати”, і продовжує: “лексикографія, відірвана від мовознавства, втрачає будь-яке теоретичне й методологічне підґрунтя” [44, с. 74].

Натомість на захист В. Піотровського виступив М. Банько, який є одним із представників позиції надання лексикографії статусу швидше ремесла, ніж науки. М. Банько вважає, що критика В. Міодунки є занадто категоричною і такою, що не враховує термінологічно-понятійного аспекту. Інакше кажучи, відбувається сплутування термінів і понять. Так, за В. Піотровським, “лексикографія – це одночасно і теорія словників, і практика їх укладання” [47, с. 14–15], і лише для більшої точності, як зазначає М. Банько, вчений називає теорію лексикографії *металексикографією*, залишаючи термін *лексикографія* тільки для лексикографічної практики [33, с. 11]. Окрім того, на підтримку лексикографії як ремесла, про що йдеться у В. Піотровського, М. Банько висловлює аналогічну тезу про те, що “лексикографія – одне з найдавніших мистецтв, чи ремесел, оскільки словники постають, починаючи з античності” [33, с. 12].

Ще більш емоційними є погляди німецького лінгвіста Н. Е. Wiegand, який свою доповідь “On the Structure and Contents of a General Theory of Lexicography” на міжнародній лексикографічній конференції в Англії у 1983 році починає з досить “categorical statements” (“категоричних тверджень”), як-от: 1) лексикографія ніколи не була, не є і, швидше за все, не стане наукою; 2) лексикографія не є галуззю так званої прикладної лінгвістики; 3) лексикографія не є галуззю лексикології [50, с. 13]. R. R. K. Hartman, підтримуючи погляди Н. Е. Wiegand, стверджує: 1) “Lexicography is NOT a science, a craft, a part of Linguistics, applied Linguistics” (“Лексикографія – це НЕ наука, не мистецтво, не галузь лінгвістики, не прикладна лінгвістика”); 2) “Lexicography IS a calculable, analysable, checkable, manageable, testable and teachable practical process aimed at producing dictionaries to satisfy the reference, needs of their users” (“Лексикографія – це вимірюваний, аналізований, контрольований, керований, і такий, що підлягає перевірці, а також практичний процес викладу матеріалу, на меті якого – укладання словників для задоволення потреб їх користувачів”) [39, с. 156].

Навіть головний редактор “Webster’s Third New International Dictionary of the English Language” (1961 р.) Philip V. Gove у програмній статті “Успіхи лінгвістики і лексикографія” зазначає: “Лексикографія ще не наука. Мабуть, вона ніколи не буде наукою. Проте це складне і витончене мистецтво, яке потребує суб’єктивного аналізу довільних рішень й інтуїтивних доказів” [49, с. 18].

Очевидно, така категоричність учених (R. R. K. Hartmann, Philip V. Gove, Н. Е. Wiegand) лежить у площині чіткого розмежування *лексикографії* та *металексикографії*, де лексикографічна теорія становить суть *металексикографії*, а словникарство у вузькому значенні –

лексикографії. Так само, як і у В. Піотровського: “металексикографія – це теорія лексикографії, на відміну від практики лексикографії” [46, с. 225].

Дихотомію *лексикографія – металексикографія* наповнює змістом П. Жмігородський, який послідовно розглядає *лексикографію* як дисципліну, до компетенції якої належать: 1) мистецтво укладання філологічних словників, оскільки воно охоплює методи і технічні засоби творення опису словникового складу (також окремі проблеми видання словників); 2) загал доступних словників певної мови або доступних на певній території; а *металексикографію* – як теорію і методологію лексикографічного опису; типологію словників та їхню типологічну характеристику, дослідження словників мови [52, с. 16].

Термін “металексикографія” (μετὰ – поза, понад, λεξικός – те, що відноситься до слова, словниковий і γράφω – пишу), за визначенням Н. Е. Wiegand, вживають у західній лінгвістичній традиції. Учений вважає, якщо західна лексикографія однозначно виводить дихотомію *лексикографія – мета лексикографія* [50, с. 15], то російська, не вдаючись до категоричності, говорить про те, що наука про принципи словникової справи називається *теоретичною лексикографією*, а її застосування, відповідно, *практичною лексикографією*; тимчасом українське мовознавство схильне говорити про теорію і практику укладання словників, не експлікуючи питання реальності / ірреальності теоретичної лексикографічної науки чи металексикографії. Це, передовсім, засвідчують дефінітивні описи самого терміна *лексикографія*: 1) визначення Л. А. Булаховського – “лексикографією називається наукова робота з укладання словників” [7, с. 139]; 2) визначення Л. С. Паламарчук – “лексикографія як окрема галузь лінгвістичної науки, що займається теорією і практикою створення словників, покликана, поряд з розв’язанням багатьох складних проблем теорії словникової справи, задовольнити практичну потребу суспільства в лексикографічних працях різного типу й призначення” [24, с. 3]; 3) визначення в підручнику “Сучасна українська літературна мова: Лексика і Фразеологія” – “лексикографія – це наука, що займається не лише розробкою теоретичних проблем укладання словників, але й призбируванням, упорядкуванням і описуванням різного роду словникових матеріалів” [29, с. 292]; 4) визначення О. Кровицької – “лексикографія – це розділ мовознавства, що визначає теоретичні принципи укладання словників, вивчає типи словників; це також процес збирання слів певної мови, їх упорядкування, опис словникового матеріалу; це також сукупність словників певної мови і наукових праць із цієї галузі” [21, с. 4].

Цілком погоджуємося з Л. П. Ступіним у тому, що ще за часів Л. В. Щерби було зрештою визначено лексикографію не тільки як практику укладання словників, але й як теоретичну наукову дисципліну. Таке твердження стало засадничим у формуванні відправних положень лексикографічної школи [28, с. 7], про що свідчить цитата В. В. Морковкіна: “досить сказати, що десь до половини п’ятдесятих років минулого століття незакінчена робота “Опыт общей теории лексикографии” Л. В. Щерби залишалася єдиною спробою піднятися над рівнем аналітичного

коментування вже прийнятих конкретних лексикографічних рішень і подивитися на лексикографію як на окрему наукову дисципліну” [22, с. 406].

Підсумовуючи викладене вище, зауважимо: 1) якщо у 1983 році Н. Е. Wiegand своїми категоричними твердженнями підкреслював, що лексикографія ще не стала академічною дисципліною [50, с. 13], то вже у 2008 році В. В. Дубічинський писав, що “творчий науково-аналітичний характер лексикографії зобов’язує нас сьогодні сприймати її не тільки як мистецтво, “науку” прекрасного, але і як окрему повноправну наукову дисципліну, яку, в першу чергу, необхідно розглядати разом із лінгвістикою” [16, с. 11]; 2) сучасна лексикографія – це наука як діяльність, що становить “пошук порозуміння (пояснення якогось аспекту реальності) за допомогою формулювання загальних законів або принципів, які можуть бути перевірені експериментально” [11, с. 33]; 3) термін *лексикографія* на сьогодні має три значення: а) наука, розділ мовознавства, який вивчає принципи укладання словників різних типів; б) практика словникової справи (укладання словників); в) сукупність словників певної мови [26].

Література

1. Апресян Ю. Д. Лексикографическая концепция НБАРСа / Юрий Дереникович Апресян // НБАРС. – М. : Русский язык. – 1993. – Т. 1. – С. 6–17.
2. Апресян Ю. Д. Толковый словарь нового типа как основа серии словарей / Юрий Дереникович Апресян // Современное состояние и тенденции развития отечественной лексикографии. – М. : Русский язык, 1988. – С. 14–16.
3. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику: Учеб. пособие / Анатолий Николаевич Баранов. – М. : УРСС, 2001. – 358 с.
4. Большая советская энциклопедия / [Гл. ред. О. Ю. Шмидт]. – 1-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1938. – Т. 36. – 832 с.
5. Большая советская энциклопедия / [Гл. ред. Б. А. Введенский]. – 2-е изд. – М. : Большая советская энциклопедия, 1953. – Т. 24. – 620 с.
6. Большая советская энциклопедия / [Гл. ред. А. М. Прохоров]. – 3-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1973. – Т. 14. – 624 с.
7. Булаховський Л. А. Нариси з загального мовознавства / Л. А. Булаховський. – К. : Рад. школа, 1959. – 307 с.
8. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / Виктор Владимирович Виноградов. – М. : Наука, 1977 – С. 118–161.
9. Гак В. Г. Проблема создания универсального словаря / Владимир Григорьевич Гак // Национальная специфика языка и её отражение в нормативном словаре. – М. : Русский язык, 1986. – С. 119–125.
10. Герд А. С. Научно-техническая лексикография / Александр Сергеевич Герд // Прикладное языкознание: Учебник. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та., 1996. – С. 287–307.

11. Голдстейн М. Как мы познаем / М. Голдстейн, Н. Голдстейн. – М. : Знание, 1984. – 248 с.
12. Городецкий Б. Ю. Проблемы и методы современной лексикографии / Б. Ю. Городецкий // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1983. – Вып. XIV. – С. 5–23.
13. Денисов П. Н. Практика, история и теория лексикографии в их единстве и взаимообусловленности / Петр Никитич Денисов // Проблемы учебной лексикографии и обучение лексике. – М. : Русский язык, 1978. – С. 25–33.
14. Денисов П. Н. Словарь языка В. И. Ленина с точки зрения теории лексикографии / Петр Никитич Денисов // Советская лексикография. – М. : Русский язык, 1988. – С. 19–32.
15. Дубичинский В. В. Искусство создания словарей. Конспекты по лексикографии / Владимир Владимирович Дубичинский. – Харьков : ХГПУ 1994. – С. 18–23.
16. Дубичинский В. В. Лексикография русского языка. Учеб. пособие для вузов / Владимир Владимирович Дубичинского. – М. : Наука, 2008. – 432 с.
17. Энциклопедический Словарь Брокгауза и Ефрона [сост. И. Е. Андреевский]. – М. : Ф. А. Брокгауз – И. А. Ефрон, 1896. – Т. 17. – 482 с.
18. Энциклопедический словарь Гранат [сост. К. А. Тимирязев, М. М. Ковалевский и др.] – М. : Братья А. и И. Гранат и К°, 1917. – Т. 26. – 375 с.
19. Касарес Х. Введение в современную лексикографию / Хулио Касарес; [пер. с исп. Н. Д. Арутюнова]. – М. : Издательство иностранной литературы, 1958. – 555 с.
20. Караулов Ю. Н. Лингвистическое конструирование и тезаурус литературного языка / Юрий Николаевич Караулов. – М. : Наука, 1981. – 366 с.
21. Кровицька О. Українська лексикографія : теорія і практика / О. Кровицька. – Л. : Інститут українознавства НАНУ, 2005. – 147 с.
22. Морковкин В. В. Система лексических минимумов современного русского языка / Валерий Вениаминович Морковкин. – М. : АСТ, 2003. – 768 с.
23. Морковкин В. В. Типология типологических словарей / Валерий Вениаминович Морковкин // *Vocabulum et vocabularium*. – Харьков : Издат-во Харьковс. ун-та 1994. Вып. 1 – С. 13–23
24. Паламарчук Л. С. Українська радянська лексикографія / Леонід Сидорович Паламарчук. – Київ : Наукова думка 1978. – 201 с.
25. Словарь-справочник лингвистических терминов. Изд. 2-е. [сост. Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова]. – М. : Просвещение, 1976 – 543 с.
26. Словарь современного русского литературного языка [сост. В. И. Чернышёв]. – М. : Издат-во АН СССР, 1957. – Т. 6. – 1045 с.

27. Соснина Е. П. Введение в прикладную лингвистику : Учебное пособие по курсу “Введение в прикладную лингвистику” для студентов направления “Лингвистика” / Екатерина Петровна Соснина. – Ульяновск : УлГТУ, 2012. – 110 с.
28. Ступин Л. П. Лексикография английского языка: Учеб. пособие для студентов ин-тов и фак. иностр. яз. / Леонид Павлович Ступин. – М. : Высшая школа, 1985. – 168 с.
29. Сучасна українська літературна мова : Лексика і Фразеологія / [відп. ред. М. А. Жовтобрюх]. – К. : Наук. думка, 1973. – 438 с.
30. Табанакова В. Д. Идеографическое описание научной терминологии в специальных словарях: дис. ... доктора филол. наук : 10.02.21 / Табанакова Вера Дмитриевна – Тюмень, 1999. – 198 с.
31. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Лев Владимирович Щерба Щерба. – Л. : Наука, 1974. – 428 с.
32. Advanced Learner’s Dictionary of Current English [ed. A. S. Hornby]. – London : Oxford University Press, 1963. – 1200 p.
33. Bańko M. Z pogranicza leksykografii i językoznawstwa. Studia o słowniku jednojęzycznym / Mirosław Bańko. – Warszawa : Wydział Polonistyki UW, 2001. – 336 s.
34. Burkhanov I. Lexicography: A Dictionary of Basic Terminology / Igor Burkhanov. – Rzeszów : Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Pedagogicznej Rzeszów, 1998. – 142 p.
35. Dictionnaire De La Linguistique [ed. G. Mounin]. – Paris : Presses universitaires de France, 1974. – 346 p.
36. Dictionary of Lexicografy [ed. R. R. K. Hartmann and Gregory James]. – London and New York : Rontledge, 1998. – 198 p.
37. Hartmann R. R. K. Lexicography as an Applied Linguistic Discipline / Reinhard Rudolf Karl Hartmann // Solving Language Problems from General applied Linguistics. – Exeter : University of Exeter Press, 1995. – P. 230–244.
38. Hartmann R. R. K. Teaching and Researching Lexicography / Reinhard Rudolf Karl Hartmann. – New York : Longman, 2001. – 211 p.
39. Hartmann R. R. K. What is “Dictionary Research?” / Reinhard Rudolf Karl Hartmann // International Journal of Lexicography. – Oxford : University Press, 1999. – Vol. 12. – № 2. – P. 155–161.
40. Kleines Wörterbuch sprachwissenschaftlicher [ed. E. Kleines]. – Leipzig : VEB Bibliographisches Institut, 1978. – 306 p.
41. Longman Dictionary of Contemporary English [ed. Paul Proctor]. – М. : Русский язык, 1992. – 626 с.
42. Malkiel Y. A Typological Classification of Dictionaries on the Basis of Distinctive Features / Yakov Malkiel // Problems in Lexicography. – Bloomington : Indiana Univ. Press, 1962. – P. 3–24.
43. Merriam-Webster’s Collegiate Dictionary [ed. Merriam-Webster Editorial Staff]. – Massachusetts – Springfield: Merriam-Webster Incorporated, 1993. – 1559 p.

44. Miodunka W. Podstawy leksykologii i leksykografii / Władysław Miodunka. – Warszawa : Państwowe Wydawn. Nauk., 1989. – 268 s.
45. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English [ed. A. S. Hornby]. – UK : Oxford University Press, 1989. – 1580 p.
46. Piotrowski T. Zrozumieć leksykografię / Tadeusz Piotrowski. – Warszawa : Wydawnictwo PWN, 2001. – S. 221–239.
47. Piotrowski T. Z zagadnień leksykografii / Tadeusz Piotrowski. – Warszawa : Wydawnictwo PWN, 1994. – S. 221–239.
48. Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language [ed. Rhr Press Author]. – New York : Portland House, 1989. – 2078 p.
49. Webster's Third New International Dictionary, Unabridged [ed. Philip B. Gove]. – USA : Merriam-Webster, 1961. – 2659 p.
50. Wiegand H. E. On the Structure and Contents of a General Theory of Lexicography / Herbert Ernst Wiegand // Proceedings Papers from the International conference on Lexicography. – Exeter: 9–12 September, 1983. – P. 13–20.
51. Zgusta L. Lexicography, its theory, and linguistics / Ladislav Zgusta // Dictionaries: Journal of the Dictionary Society of North America. – Illinois : University of Illinois Press, 1992/93. – № 14. – P. 130–138.
52. Żmigrodzki P. Wprowadzenie do leksykografii polskiej / Piotr Żmigrodzki. – Katowice : Wy-wo Uniwersytetu Śląskiego, 2005. – 284 s.

Summary

The article deals with the problem of defining the status of lexicography in modern linguistics: dictionary making and dictionary theory. "Dictionary" is outlined as the central concept of lexicography, where the theoretical principles are described in the following approaches: dictionary history, dictionary typology, dictionary criticism and dictionary use. The different positions of theoretical and practical lexicography are mentioned and analyzed. The dichotomy lexicography – metalexicography is represented and characterized.